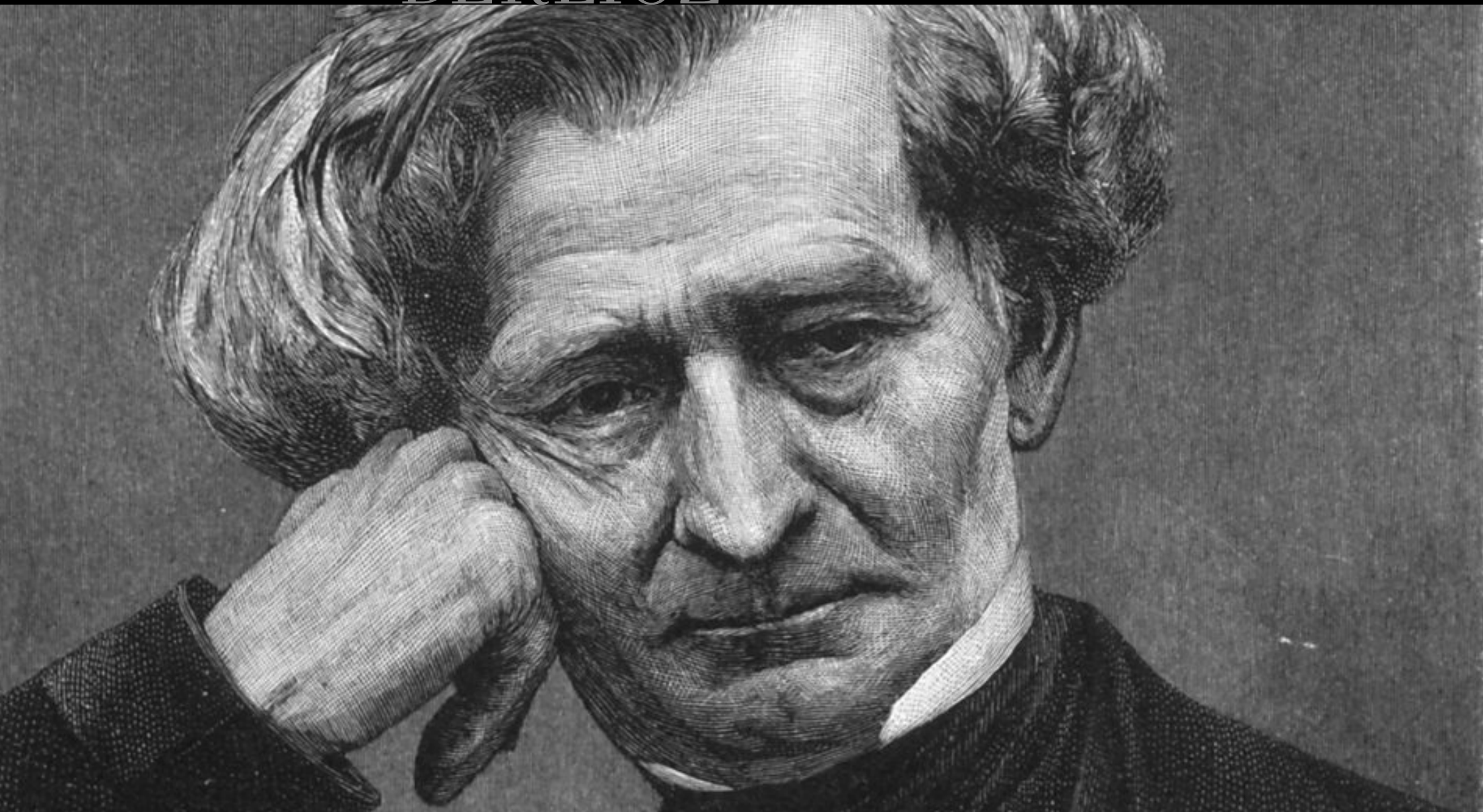

BERLIOZ

DISKOGRFIJA

**FANTASTIČNA SIMFONIJA, OP. 14, RIMSKI KARNEVAL, OP. 9,
BÉATRICE I BENEDIKT, UVERTIRA**

Londonska Filharmonija, Zubin Mehta

Apex 8573 89533 2

Nekako mi teško pada napisati nešto originalno o "Fantastičnoj simfoniji", kao i o izvedbi koju sam pomno i opetovano preslušavao. Je li to možda utjecaj samoga Berlioza?! Naime, i on je zapravo prilično nelako i s mukom skladao, pa je čak, u pomanjkanju inspiracije, ponekad koristio prethodno napisane taktove i ubacivao ih u svoje skladbe. To je upravo slučaj i s ovom simfonijom, čiji četvrti stavak je bio dio "Velike uvertire", op. 3. Bez toga stavka glazbeni bi teoretičari uostalom jednostavno zaključili da se radi o klasičnoj četverostavačnoj formi simfonije - ovako su dobili priliku raspravljati i teoretizirati o Berliozovom proširivanju opsega forme simfonije i utjecajima na sljedbenike. I o programnosti ove simfonije moglo bi se raspravljati, jer je pitanje da li je prvo nastala glazba ili program - budući se smatra da je prvo nastala glazba, ili barem glazbena ideja, program je zapravo iščitavanje glazbenog sadržaja simfonije, a nikako ne obratno.

Ipak, ono što je svakako neupitno i što je Berliozov ogroman doprinos stvaranju glazbe je izvanredno inventivna i za tadašnje prilike (riječ je o skladbi iz 1830. godine!) maštovita i originalna orkestracija. Uz gornja intrigantna pitanja, ova činjenica morala bi biti veliki poticaj orkestrima i dirigentima za analizu i detaljna promišljanja oko mogućnosti

interpretacije ovog značajnog djela romantičnoga simfonizma. Međutim, od svega toga u svirci Londonske filharmonije pod ravnanjem maestra Zubina Mehte može se čuti zapravo vrlo malo. Ova izvedba "Fantastične simfonije" iz 1994. godine ni po čemu nije posebna, ni iz čega se ne mogu iščitati neki novi odgovori, novi doprinosi razumijevanju nastanka tog ključnog Berliozovog djela; istovremeno, ona nije ni povijesno osviještena, originalna ili intelektualna. Konačno, ona je ipak vrlo korektna i solidna, te kao takva može poslužiti kao pristojna informacija o samome djelu, može posvjedočiti o suzvučjima, o orkestralnome koloritu, te o modernosti i apartnosti Berliozova simfonijskog sloga.

Kvaliteta svirke orkestra u ovoj je izvedbi zapravo iznad invencije i mudrosti dirigenta. Londonska filharmonija svira vrlo precizno, ritmički korektno, pedantno, a pojedine instrumentalne dionice sasvim odgovaraju Berliozovim novim predodžbama i mogućnostima stvaranja novih orkestralnih boja. Posebno se to odnosi na violinski korpus, izrazito metalne boje i pojačanog intenziteta, a bez ili s vrlo malim vibratom. I drveni puhači zvuče gotovo neprirodno hladno, no intonativno vrlo sigurno i čisto. Sve glavne značajke djela su prisutne - na primjer dva oprečna tempa i karaktera u prvom stavku, temperamentna, žestoka svirka i dinamika do krajnjih granica orkestralnih mogućnosti, a opet raznim bojama instrumenata izdiferencirana svirka u *fortissimima*, izniman intenzitet instrumenata visokih frekvencija u odnosu na umilan i gotovo nježan intenzitet onih dubokih frekvencija (s iznimkom petog stavka kad i duboki konačno dolaze do izražaja). Ipak, slušatelj ne može čuti i uživjeti se u glazbene ideje, interpretacija nije dokraja osmišljena, nije

profilirana, sve je ostavljeno na teret Berliozu i sviračima orkestra, a s minimalnim Mehtinim zahtjevima i intervencijama.

Nakon Fantastične simfonije imate priliku odslušati "Rimski karneval", te uvertiru operi "Béatrice i Benedikt", a budući da od tih skladbi ne očekujete previše, posebno ne od posljednje uvertire, one vam zazvuče lepršavo, ležerno, neopterećeno i svježije - možda i najbolje na cijelome kompaktnom disku.

Mario-Osvin Pavčević

SYMPHONIE FANTASTIQUE", OP.14., ROMEO ET JULIETTE", OP.17

Boston Symphony Orchestra, Charles Munch

RCA Living Stereo 09026 68979

Čak i ne tako veliki poznavatelji glazbe s lakoćom raspoznaju osebujuć i jedinstven zvuk Berliozova orkestra, pa je svakako i to jedan od razloga popularnosti njegove glazbe među ljubiteljima glazbe. Naravno, taj odmak od uobičajenog često je nailazio i na nerazumijevanje, pa je Berliozova originalna orkestracija bila opisivana kao "nepijanistička orkestracija" ili kao "nervozno romantičarska", no bez obzira na sve te paušalne i često površne ocjene, njezina popularnost je ostala neupitna, a svog najboljeg tumača i promicatelja našla je u interpretacijama velikog francuskog dirigenta Charlesa Muncha (1891. - 1968.). Njegove izvedbe "Fantastične simfonije", "Romeo i Julije" ili "Rekvijema" s pravom se smatraju najboljim izvedbama tih djela jer oslikavaju samu bit Berliozove glazbe.

Munch je snimio "Fantastičnu simfoniju" više puta, no po mom sudu izdvajaju se dvije izvedbe: snimka za RCA Living Stereo produkciju iz 1954. i snimka uživo "neautoriziranog javnog radio- prijenosa" s Budapeštanskim simfonijskim orkestrom iz 1966., izdana 1976. na "Hungarotonu". Interesantno je napomenuti da su obje snimke bile prve, ili čak eksperimentalne stereo-snimke za svoje diskografske kuće, no u mnogo čemu, a pogotovo po neposrednosti i muzikalnosti, nadmašuju kasnije "usavršene" snimke. Starija snimka trebala bi se naći u svakoj većoj fonoteci jer je "uhvaćena" vrhunska izvedba sjajnog interpreteta Berliozove glazbe u zenitu njegove karijere s vrhunskim orkestrom u odličnoj stereo-snimci. Munchova izvedba odlikuje se za njega tako tipičnim produhovljenim zvukom i finim orkestralnim sjenčanjima. Izvedba posjeduje ritmičnost i propulzivnost nužnu u interpretaciji "Fantastične simfonije", no ona nikad ne postaje gruba ili sirova - česta zamka u koju upadaju mnogi interpretatori koji brkaju strast Berliozove glazbe s vulgarnošću i jeftinom orkestralnom pirotehnikom. Munch, kao pravi alkemičar zvuka, nalazi pravu mjeru između naoko oprečnih glazbenih raspoloženja, no upravo ona zrcale taj isti vrtlog i opreke u raspoloženjima mladog i zaljubljenog Berlioza. Munch ne zaboravlja da se tu radi o pravoj ljubavi, a ona je uvijek plemenita, i to se odražava i u njegovoj interpretaciji protkanom i strašću i poetikom.

Zapisu na "Hungarotonovoj" LP ploči nedostaje ugladenost RCA-jeve snimke, orkestar se ne može mjeriti u preciznosti i opulenciji s Bostoncima, muzičarima se ponekad potkradaju krive intonacije, no sve to

pada u sjenu pred naletom životnosti i elana snimke uživo. Munch nije znao da ga snimaju, već se u potpunosti prepustio stvaranju glazbe sa glazbenicima nadahnutim prisustvom velikog dirigenta. Tu zajedničku fascinaciju snimatelji su uspjeli "zapisati" i ja ni po koju cijenu ne bih htio biti bez te snimke, iako kao prvi i "siguran" izbor za vašu fonoteku svoj glas ipak dajem RCA snimci.

Ivan Supek

LA MORT D'OPHELIE, ŒUVRES POUR CHŒUR

ChŒur de l'Orchestre National de Lyon, Bernard Tetu

HMP 3901293

Ime Hectora Berlioza ponajprije podsjeća na velika, monumentalna djela iznimno vješte orkestracije, povezana s osobitim tretiranjem programnosti, a ta su njegova djela i najizvođenija, u prvome redu dakako "Fantastična simfonija" i "Faustovo prokletstvo". No, osim triju opera, četiriju simfonija, pet koncertnih uvertira i četiriju velikih djela za zbor i orkestar, Berliozov opus uključuje i 32 pjesme, velik broj različitih skladbi koje je u više navrata prerađivao, pa postoje u više verzija, te dvadesetak manjih zbornih djela. Stoga je nosač zvuka u izdanju francuske etikete harmonia mundi zasigurno vrijedan doprinos upoznavanju rjeđe izvođenih Berliozovih vokalnih skladbi. Iako naslov CD-a - "Djela za zbor", upućuje možda na temeljitiji uvid u taj dio Berliozova opusa, ipak se radi o prilično proizvoljnom odabiru skladbi, koji bi mogao biti i sasvim drugačiji. U

skladu s tim je i popratni tekst koji nudi samo osnovne informacije o priloženim skladbama, bez ikakvih podataka o izvođačima. No, slušajući izvedbe Zbora nacionalnog orkestra iz Lyona, kojeg u većini skladbi za klavirom prati izvrsni Noël Lee, uz soliste tenora Brucea Brewera, baritona Jean-Philippea Courtisa, sopranisticu Gaële Le Roi, te *mezzosopranisticu* Francoise Biscaru, svi prigovori opremi CD-a mogu se zanemariti. Pod vodstvom uglednog zborovođe i dirigenta Bernarda Tetua, ujedno osnivača Zbora nacionalnog orkestra iz Lyona, ti glazbenici su promišljeno i suptilno prikazali Berliozov umjetnički svijet osebujne dramske izražajnosti kojom je prožeta većina njegovih djela. Jednako kao što je u orkestralnim djelima iskazao zadivljujući smisao za uporabu i stapanje instrumentalnih boja, i vođenjem vokalnih dionica dosegao je izraze intenzivne, nijansirane dramatike, uz poštivanje sadržaja stihova, izvanredno ispreplićući glazbene i neglazbene elemente. Svaku od šesnaest skladbi na CD-u, bilo da su samostalne ili dio nekog većeg Berliozova djela, izvođači su prikazali kao zaseban svijet osobitoga ugođaja: od eteričnosti u početnima "Le Ballet des Ombres" i "La Mort d'Ophelie", poletnosti u "Chanson de brigands", preko intimnosti u "Sara la baigneuse", pastoralnog prizvuka u "L'Adieu des Bergers", uzvišenosti u "Veni Creator" uz pratnju na harmoniju, do humora u "Le Trebuchet" i u osobito dojmljivom zboru "Le Vin de Syracuse" u čijoj su pratnji i udaraljke, gitare i trube, koji ujedno predstavlja izvanredno efektan završetak ovoga izbora Berliozovih zbornih skladbi. Svakako, radi se o uratku vrijednom slušanja.

Ana Vidić

LA DEMNATION DE FAUST

Richard Verreau, Michel Roux, Consuelo Rubio, Pierre Mollet, Choeur Elisabeth Brasseur, Choeur Enfants RTF i Orchestre Lamoureux Paris, Igor Markevitch

HAROLD EN ITALIE

Heinz Kirchner viola; Berliner Philharmoniker, Igor Markevitch

DG 463 673-2 (2CD)

Pred nama je još jedan album koji je DG objavio u ediciji The Originals i koji je nezaobilazan za razumijevanje Berliozovog interpretativno zahtjevnog opusa. Naime, dramatska legenda Hectora Berloza "Faustovo prokletstvo" po Goetheu i "Harold u Italiji" po Byronu su dijelom za violu a koja su bila namijenjena Paganiniju i romantičarska su literatura *par excellence*, te zahtijevaju vrsne interprete. U Igoru je Markevitchu Berlioz našao možda i svog najboljeg tumača do sada, unatoč tomu što je pred nama kompaktna ploča sa snimkom iz davne 1956./60. godine. Tvrdilo se s pravom da je, s jedinstvenim osjećajem za galski duh, jedini u stanju iznijeti ritmičke nijanse i metričke neregularnosti, odnosno preciznost u iščitavanju skladateljevog gustog glazbenog tkiva. Kritika je čak hvalila Markeviticha kao jedinog dirigenta koji je u stanju iznijeti golu suštinu skladateljevih zamisli. Pariški Orchestre Lamoureux kasnih je pedesetih bio u punom sjaju i s fascinantnom živošću i delikatnim osjećajem za boju su bili i ostali ponajbolji tumači francuske glazbene literature. Slično je i s nenadmašnim vokalnim solistima predvođenim Richardom Verreauom. Ako ovome dodamo i nadahnutog violistu Heinza Kirchnera s Berlinerima, ova remasterirana kompaktna ploča s punim pravom izlazi u seriji Legendarnih

snimki. Onima s većim zahtjevima glede kvalitete snimke, audiofilima, upozorenje da je "Harold u Italiji" mono snimka; i da se tijekom transfera nisu mogle izbjeći određene "greške" ranog sterea. Primjerice, zbor je u pojedinim dijelovima frustrirajuće "zgaran" na jednu stranu, zvuk gudača je "suh", a i timbar instrumenta ponekad postaje relativno problematičan, posebice pri reprodukciji viših frekvencijama. Ali, za ponajbolje tumačenje Berliozova idioma, valja nešto i žrtvovati.

Aleksandar Mihalyi

REQUIEM, Op.5 (GRANDE MESSE DES MORTS)

Leopold Simoneu, Boston Symphony Orchestra, New England Conservatory Chorus, Charles Munch

RCA Living Stereo 886977 20602 ili Sony Music S70475C

Od svih njegovih djela, Berliozu je na srcu najviše ležao baš "Requiem". U posljednjim godinama života pisao je prijatelju ovako: *"Kad bi mi prijetilo uništenje svih mojih skladbi, molio bih za milost da mi se poštedi 'Misa za mrtve'."* Taj je "Requiem" najmanje religiozan od svih ikada napisanih. Berlioz, naime, nije bio duboko religiozan premda mu je majka bila katolkinja. "Requiem" je, doduše, sakralno djelo, ali nije izraz naročito duboke osobne vjere Berliozove. Koncept Posljednjeg Suda, skladatelj je u potpunosti prepustio dramskom uprizorenju. Tekst je, dakako, latinski tekst mise za mrtve, a Berlioz je bio vrlo slobodan glede teksta, pa je tako "montirao" stihove u skladu s glazbenim ritmom. Djelo je bilo napisano za ogromni orkestar i zbor. Na praizvedbi u Palači invalida se okupilo 400

pjevača i svirača, uključivši 20 drvenih puhača, 12 rogova, više od stotinu gudača i 4 grupe limenih puhača raspoređenih u četiri ugla koncertnog podija.

Od svih "Requiema", Mozartovog, Verdijevog, Cherubinijevog, Dvořakovog, Faureovog, da spomenem one najznačajnije, Berlioz je najpompoznije zahvatio u dramatiku Posljednjeg Suda i užasa i strave koju izazivaju pakao i čistilište, kao i kraj svijeta. Najpompoznije jer je masivno djelo ispunilo punih deset stavaka: Introitus: "Requiem" i "Kyrie"; Graduale: "Requiem" (izostavljen kod većine skladatelja); Sequenza: "Dies irae -Tuba mirum", "Quid sum miser", "Rex tremendae", "Quaerens me", "Lacrymosa"; Offertorium: "Domine Jesu Christe", "Sanctus", "Agnus Dei"; Communio: "Lux aeterna". Prvi je stavak uvodni tonus čitavom djelu, pa je i njegova boja i raspoloženje mračno i prijeteće, s motivom uzlazne i silazne ljestvice u gudačima. Središnji dio je glavni kontrast očaja i nade, a kraj stavka s disonantnim pianom zbora "Kyrie eleison" mora da je parao uši slušateljima, koji su tek izlazili iz doba klasike. "Dies irae-Tuba mirum" je udarni stavak "Requiema" u kojem je Berlioz učinio sve ono što nije mogao u drugim djelima: dočarati smak svijeta. Anegdote tvrde da su izvođači na pozornici trpjeli neizmjereno od buke ovoga stavka i majstorski ali stravično alarmantno skladanih dionica limenih puhača: za trube Posljednjeg Suda očito uši nisu spremne nikada. "Quid sum miser" dočarava jad i bijedu kao posljedicu posljednje osude, a "Rex tremendae" upućen je svemoćnom i veličanstvenom Bogu. "Quaerens me" je miran u odnosu na prijašnje stavke već i zbog dramaturške zakonitosti i najviše je kontrapunktiran.

"Lacrymosa" je za Berliozu jadikovka cijelog čovječanstva nad svojom sudbinom. Za razliku od Mozarta i Verdija, Berlioz izostavlja stih o oprostjenju grijeha mrtvima, a naglašava strah i stravu. "Offertorium" je od svih stavaka ovoga velebnog ostvarenja najviše ostavio dojam na Berliozove kolege, osobito Roberta Schumanna koji se divio originalnosti i stilu. Berlioz je "Ofertorij" posvetio Čistilištu i najviše se koncentrirao na glasovnu teksturu. Tekst govori o oslobođenju duša svih vjernih. Izražava utjehu, nadu i povjerenje. "Hostias", kratki predah za muške glasove podsjeća na upotrebu samih viola u Beethovenovoj velikoj misi, kad je potrebno suziti raspon zvukovlja i pripremiti teren za novi materijal. "Sanctus" nosi solo tenor u dijalogu sa ženskim zborom, blistavi himan božjoj slavi sa izvrsnom fugom u odsjeku "Hosanna". "Agnus dei" je smiren i pomirljiv stavak koji završava nizom amena uz lagane akcente drvenih puhača, gudača i bubnjeva. Budući je ovo posljednji stavak djela, Berlioz se često služio rekapitulacijama ne bi li pozamašno djelo ucjelovio i upotpunio.

Za vašu diskoteku kao siguran izbor tu je uvijek izvrsna izvedba Colina Davisa snimljena sa London Symphony Orchestra za Philips. No, ja bih vam preporučila i nešto stariju "francusku" izvedbu iz 1959. godine prepunu galskog duha i sjajnog dinamičkog orkestralnog nijansiranja. Charles Munch superiorno vodi Bostonske simfoničare, a uobičajena ekipa producent Richard Mohr i smimatelj Lewis Layton i ovdje nas je oduševila izvrsnom snimkom.

Đurđa Otržan